

Tájékoztató az üzemszünet biztosításról

A MABISZ Tájékoztató nem mintaszabályzat, csak segítséget ad biztosítási fogalmak értelmezéséhez. Jelen tájékoztató általánosan foglalkozik az üzemszünet biztosítással, az egyes biztosítók biztosítási feltételei a jogszabály által meghatározott körben eltérhetnek. Bármely konkrét kérdésben teljes eligazítást csak az adott biztosítónál érvényesen megkötött vagy javasolt szerződés feltételeinek ismerete nyújt.

Lezárva 2019.12.20.

1. Bevezetés

Ipari és/vagy kereskedelmi vállalatok, vállalkozások esetén a vállalkozás vagyontárgyait védő vagyoni- és géptörés biztosítások mellett jelentős szerepet játszanak az ún. üzemszünet-biztosítások. Egy tüzeset vagy egy géptörés biztosítási esemény esetén ugyanis a termelés-, illetve bevétel kiesése nagyobb veszteséget okozhat, mint maga a dologi kár.

Az üzemszünet biztosítások feladata, hogy segítsenek áthidalni a dologi kárt követő újjáépítés, újratelepítés időszakát. Egy üzem vagy csarnok helyreállítása (bontás, engedélyek beszerzése, építés) akár egy évig vagy tovább is eltarthat, mely idő alatt számos költség változatlanul terheli a vállalkozást, illetve az üzemi eredmény csökkenhet vagy teljesen elmaradhat. Hasonlóan, egy gép termelésből történő kiesése leállíthat egy gyártási folyamatot, aminek jelentős negatív hatása lehet az üzemi bevételekre. **Az üzemszünet-biztosítások csak az alapul szolgáló vagyontárgyakkal együtt és csak ugyanannál a biztosítónál köthetők meg.**

Jelen tájékoztató anyagban arra teszünk kísérletet, hogy a tűz- és géptörés biztosításokhoz köthető üzemszünet biztosítások tartalmát, fedezetét, működését bemutassuk. Fontos megjegyezni azonban, hogy üzemszünet biztosítás számos más módozathoz is köthető (pl. szállítmánybiztosítás, elektronikus berendezések biztosítása), ezek azonban a magyar biztosítási piacon nem, vagy kevéssé elterjedtek, így ezek a fedezetek jelen tájékoztató anyagnak nem képezik részét.

2. A biztosítás tárgya

Az üzemszünet biztosítás tárgya nem valamely dolog, hanem az alapul szolgáló vagyontárgyban biztosított vagyontárgy biztosítási esemény következtében előálló sérülése, megsemmisülése miatt fellépő veszteség. Ez a biztosított veszteség a gyakorlatban a biztosított vagyontárgy (üzem, gép) sérülése miatti üzemi leállásából, a termelési folyamat megszakadásából eredő **bruttó nyereségkiesés**.

A biztosító szolgáltatásának feltétele minden esetben, hogy az alapul szolgáló vagyontárgy biztosítás a dologi kárra kiterjedjen, és a biztosító a vagyontárgy biztosítási esemény miatt szolgáltatást teljesítsen, vagy a szolgáltatás teljesítésére vonatkozó igényt elismerje.

Alapul szolgáló vagyontárgy lehet

- a) megnevezett kockázatokra szóló vagy all risks vagyontárgy biztosítás vagy
- b) géptörés biztosítás.

Az üzemszünet biztosítás keretében a biztosító megfizeti a biztosított üzem vagy gép **nettó árbevétel csökkenés** miatti **bruttó nyereségkiesését**, azaz az elmaradt **nettó nyereséget** és azokat a **közvetett (állandó) költségeket**, amelyek az üzemszünet időszaka alatt is terhelik a biztosítottat. Ilyen lehet például a közműveknek fizetett alapdíj, a bérleti díjak, banki törlesztő részletek, az amortizációs költségek, a lízingdíjak, de ide tartozik egyfajta kivételként a dolgozóknak az állásidőre kifizetett bruttó bére, plusz annak járulékai.

A biztosítási fedezet kiterjedhet ezen felül a munkavégzés megnövekedett költségeire vagy csak ezekre a többletköltségekre is (valós üzemszünet fedezet nélkül, például nem profit orientált vállalkozások esetén, vagy ha a többletköltségekkel az üzemszünet eleve elkerülhető) → ún. többletköltség biztosítás. Ilyen költségek lehetnek például

- a) a tevékenység folytatására szolgáló ideiglenes üzem létesítésével, üzembe helyezésével, üzemeltetésével,
- b) a tevékenység bér munkába, alvállalkozásba történő kihelyezésével,
- c) a telephelyen kívüli értékesítéssel vagy
- d) a megsemmisült/sérült vagyontárgy pótlására bérbevett berendezésekkel kapcsolatban felmerülő többletköltségek.

A fenti költségek azonban a kárenyhítés költségeiként külön utalás nélkül is részei lehetnek a biztosítási fedezetnek.

A biztosító fedezet nyújthat a fentiekén kívül az ún. könyvvizsgálói költségekre is. Azok a könyvvizsgálói költségek biztosíthatók, melyek az üzemszüneti károk tételes megállapítása érdekében külső szolgáltatás igénybevétele keretében a biztosított oldalán merülnek fel.

3. Fogalmak

A biztosítási módozat jobb megértéséhez szükséges tisztázni néhány alapvető fogalmat:

3.1. **Nettó árbevétel** az értékesített vásárolt és saját termelésű készletek, valamint a teljesített szolgáltatások ár kiegészítéssel és felárral növelt, engedményekkel csökkentett – általános forgalmi adót nem tartalmazó ellenértéke.

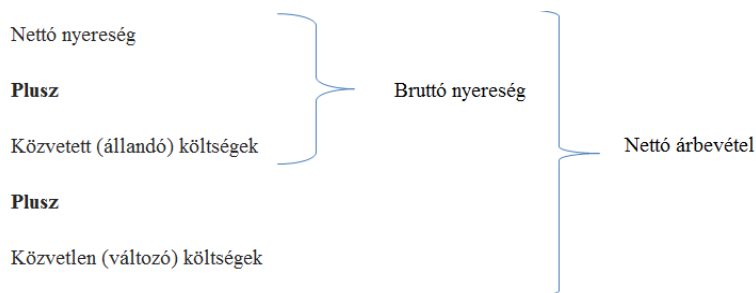
3.2. **Közvetett (állandó) költségek** azok a költségek, amelyek nagysága független az üzleti forgalom változásától és a biztosítottat egy esetleges üzemszünet alatt is terhelik.

3.3. **Közvetlen (változó) költségek** azok a költségek (ráfordítások), amelyek az üzleti forgalommal arányosan változnak.

3.4. **Bruttó nyereség** a nettó árbevétel és a közvetlen (változó) költségek különbsége.

3.5. **Nettó nyereség** a bruttó nyereség és a közvetett (állandó) költségek különbsége.

1. sz. ábra: Fogalmak

3.6. **Bruttó nyereség ráta** a bruttó nyereség és a nettó árbevétel hányadosa:

$$\frac{\text{Bruttó nyereség}}{\text{Nettó árbevétel}} = \text{Bruttó nyereségráta}$$

3.7. **Nettó árbevétel csökkenés** a tervezett és megfelelően igazolt nettó árbevétel és a tényleges kárviselési időszak alatti nettó árbevétel különbsége.

3.8. **Bruttó nyereségkiesés** a nettó árbevétel csökkenés és a bruttó nyereségráta szorzata.

4. A biztosítási összeg

Tűüzemszünet biztosítás esetén a biztosítási összeg 12 egymást követő hónap (üzleti év), jellemzően termelésből vagy kereskedelemről származó nettó árbevételének és a biztosított közvetlen (változó) költségeinek

különbsége (bruttó nyereség). A biztosítási összeget a biztosítási tárgyévre (12 hónap) a biztosítottnak kell meghatározni.

A biztosítási összeg = **Bruttó nyereség = Nettó árbevétel – Közvetlen (változó) költségek**

A biztosítási összeg ún. összeadós módszerrel is meghatározható, ez esetben a biztosítási összeg a nettó nyereségnek és a biztosított közvetett (állandó) költségeinek az összege (bruttó nyereség).

A biztosítási összeg = **Bruttó nyereség = Nettó nyereség + Közvetett (állandó) költségek**

Géptörés biztosítás esetén a géptörés üzemszünet biztosításba bevont gépekkel összefüggésben felmerülő bruttó nyereség biztosítható.

Az első, ún. kivonásos módszer vált elterjedtebbé annak okán, hogy ez a módszer egyrészt egyszerűbb és gyorsabb, másrészt ezzel a módszerrel elkerülhető, hogy valamely állandó költséget kifelejtsünk a biztosítási összegből, vagy valamely újonnan felmerülő állandó költség kimaradjon a felsorolásból. A biztosítási összeg helytelen megállapításának ugyanis üzemszünet biztosítás esetén is alulbiztosítottság lehet a következménye.

Ettől függetlenül számos biztosító kéri a közvetlen (állandó) költségek részletezését veszteségsoportok szerint.

A biztosítási összeg jellemzően egy becsült érték (*lsd. 2. sz. ábra*), melyet a megelőző lezárt üzletév nettó árbevételéből, bruttó nyereségéből a várható növekedést figyelembe véve kell meghatározni.

5. Kizárások

Az üzemszünet biztosítás kizárásai nem meghatározott eseményekre vonatkoznak (ezt az alapul szolgáló vagyonbiztosítás szabályozza), hanem a biztosító által fizetendő költségek és veszteségek körét korlátozzák.

Az üzemszünet biztosításoknak nem tárgyai – többek között - a következő költségek, veszteségek:

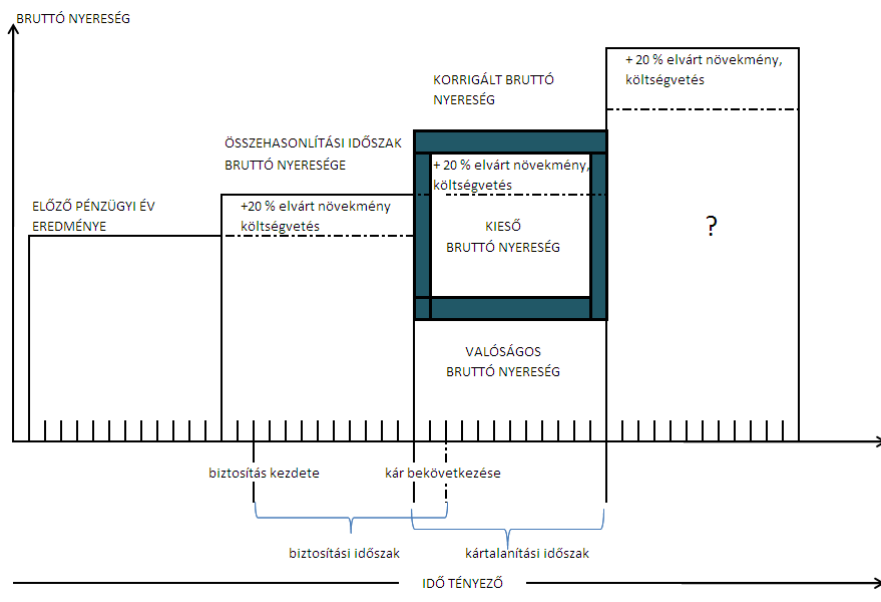
- a) büntető jellegű költségek, így különösen: kötbér, bírság, perköltség, késedelmi kamat,
- b) a bármilyen fajtájú adó és illeték,
- c) a forgalomtól függő biztosítási díjak, licenccégek, feltalálói díjak,
- d) az áruk, az alap-, nyers- és segédanyagok beszerzésére fordított költségek, az üzemanyag és energiadíjak, amennyiben ez utóbbiak nem az üzem fenntartásához szükséges ráfordítások vagy alap-, illetve készenléti díjak,
- e) a fuvardíjak, ha a biztosított nem rendelkezik erre vonatkozóan szerződéses kötelezettséggel, valamint a küldemények díjmentesítési költségei,
- f) egyéb, a termeléssel és/vagy kereskedelemmel össze nem függő bevételek és költségek, pénzügyi bevételek és ráfordítások, rendkívüli bevételek és ráfordítások, különös tekintettel a tőke-, spekulációs és ingatlan ügyletekből származó nyereségekre és költségekre.

A hazai biztosítók jelentős része az üzemszünetből eredő piacvesztés miatt keletkező károkat konkrétan kizárja a biztosítási fedezetből.

6. Az időtényező

Az üzemszünet biztosítások esetében kiemelkedő jelentősége van az ún. időtényezőnek. Ide tartozik az önrészesedés és az ún. kárviselési (kártalanítási) időszak, de nevezzük fedezeti tartamnak vagy kárviselési időnek is. Ezzel összefüggésben kell kiemelni azt is, hogy az üzemszünet biztosításoknál a biztosítási tartam és a kárviselési időszak élesen különválnak, ezt mutatja be (többek között) a 2. sz. ábra.

2. sz. ábra: A kieső bruttó nyereség

6.1. Az önrészesedés

Az üzemszünet biztosítások önrészesedése jellemzően ún. **időbeli önrészesedés**, melyet napokban kell meghatározni. Ez tűzüzemszünet biztosításnál jellemzően 2-5 nap, géptörés üzemszünet biztosítás esetén 5-10 nap.

A biztosító az üzemszünet beálltát követő önrészesedési időszak alatt fellépő veszteségeket nem téríti meg, azaz ezek a veszteségek a biztosítottat terhelik. Ez is ún. levonásos önrészesedés, azaz, ha az üzemszünet tartama eléri, vagy meghaladja az önrészesedés időtartamát, az erre az időszakra eső veszteségeket a biztosító a kártérítési összegből levonja (*lsd. 3. sz. ábra*).

A biztosítók az üzemszüneti kár megtérítését azonban nem csak az üzemszünet biztosítás önrészesedéséhez, hanem az alapul szolgáló vagyonbiztosítás önrészesedéséhez is kötik. Ez azt jelenti, hogy amennyiben a dologi kár önrészesedés alatti, tehát a vagyonbiztosítás alapján a biztosítónak nem keletkezik kártérítési kötelezettsége, az üzemszüneti kár sem térül. A felek elvben megállapodhatnak azonban abban, hogy ha a vagyonbiztosítás alapján a biztosítónak kártérítési kötelezettsége keletkezne, és a kárt kizárólag annak önrészesedés alatti nagyságrendje miatt nem köteles megfizetni, az üzemszüneti kárt mégis megfizeti.

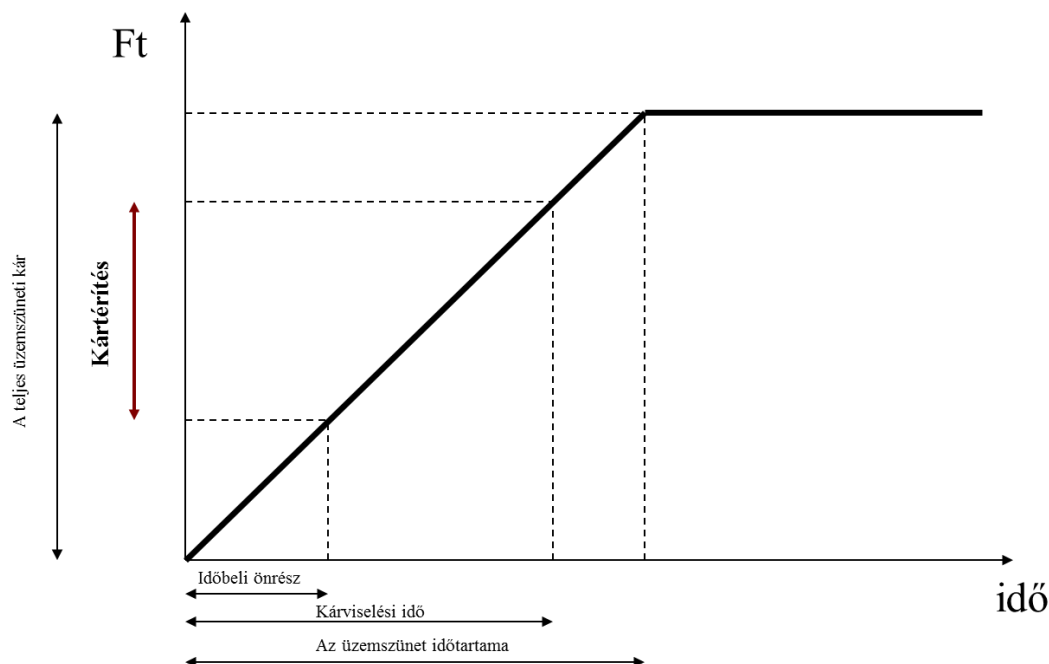
6.2. A kárviselési időszak

A **kárviselési időszak** az az időtartam, amely előzetes becslések alapján egy esetleges legnagyobb kár után az újjáépítéshez, helyreállításához szükséges, és amelyben a szerződő felek megegyeznek. A kárviselési időszak jellemző értéke 12 hónap (géptörés üzemszünet esetén általában rövidebb, jellemzően 6 hónap), de a felek ettől rövidebb vagy hosszabb (általában legfeljebb 24 hónap) kárviselési időszakban is megállapodhatnak.

A kárviselési időszak kezdete megegyezik az üzemszüneti kár bekövetkezésének időpontjával, azonban géptörés üzemszünet biztosítás esetén, ha az üzemelés nem folyamatos (pl. 7 napból 5 napon át folyik termelés) a kárviselési időszak kezdete a következő munkanap kezdete is lehet.

A **tényleges kárviselési időszak** a káresemény bekövetkezésétől számított – naptári napokban meghatározott – azon időtartam, amely alatt a vagyoni kár az üzem működésére kihatással volt, de az legfeljebb a szerződésben (adatközlőn) feltüntetett kárviselési időszak utolsó napjáig tart. A tényleges kártalanítási időszak vége az üzemszünet megszűnésének napja. Az üzemszünet a vagyontárgy helyreállításának, illetve a korábbi üzemi teljesítmény elérésének műszaki és gazdasági szempontból lehetővé válása időpontjában szűnik meg (*lsd. 3. sz. ábra*).

3. sz. ábra: A kártérítés

A biztosítók egyértelműen fogalmazzák: Ha a műszaki helyreállítás megtörtént, a korábbi üzemi teljesítmény elérésének műszaki és gazdasági szempontból nincs akadálya, az üzemszünet megszűnik.

A szükséges, az adott szerződésre vonatkozó kártérítési időszakokkal kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy ennek megállapítása a 7. és 8. pontokban összegyűjtött információkon kell, hogy nyugodjon annak érdekében, hogy az üzemszünet biztosítás valóságos pénzügyi segítséget nyújtson kár esetén. Nem helyes az az elterjedt piaci gyakorlat, mely a kártérítési időszak csökkentését a díjcsökkentés eszközeként kezeli.

7. A tűzüzemszünet biztosítás

A tűzüzemszünet biztosítás klasszikusan kizárólag a tűz biztosítási esemény következtében bekövetkező üzemszüneti károkra nyújtott fedezetet. A mai, korszerű vagyonbiztosítások mellé azonban nem csak tűzüzemszünet fedezet köthető, hanem valamennyi – a biztosítási feltételekben nem kizárt – vagyonbiztosítási esemény következtében felmerülő üzemszüneti veszteségre.

Tűzüzemszünet biztosítási fedezet megkötésének célja a biztosított üzem részleges vagy teljes leállításából eredő pénzügyi veszteségek kompenzálása. Könnyen belátható, hogy ez csak abban az esetben valósulhat meg, ha az alapul szolgáló vagyonbiztosítás valamennyi vagyontárgyra kiterjed. Mivel az üzemszünet biztosító szolgáltatásának feltétele minden esetben, hogy az alapul szolgáló vagyonbiztosítás a dologi kárra kiterjedjen, ha a vagyontárgyakra csak egy része biztosított, az üzemszünet biztosítási kár is csak részlegesen térülhet. Ez a biztosított üzem nagy komoly pénzügyi nehézségek elé állíthatja, pótlólagos tőkebevonásra (pl. hitelfelvétel) szorulhat, nem beszélve az üzemszüneti kár megállapításának extrém nehézségeiről.

A tűzüzemszünet biztosítás megkötését – többek között - az alábbi kockázati információk segíthetik:

- hány műszakban, milyen kihasználtsággal működik a biztosított üzem,
- vannak-e az esetlegesen kieső termelő kapacitások pótlására üzembe állítható egységek (pl. a párhuzamosan termelő másik üzem teljesítményének fokozásával),
- a biztosított épületek újraépítésének várható időtartama figyelembe véve az engedélyezési eljárások időszükségletét,
- egyéb információk, kárcsökkentési, kármegelőzési lehetőségek, intézkedések.

A tűzüzemszünet biztosításoknak számos fedezeti kiterjesztése lehetséges, melyek elsősorban nemzetközi biztosítási fedezetekben jelennek meg. Ezek közül a magyar piacon talán a beszállítói kockázat a legismertebb. Az ún. **beszállítói kockázat** arra a lehetséges üzemszüneti veszteségre nyújt fedezetet, amit a biztosított vállalkozás akkor szenved el, ha pl. speciális alapanyag beszállítójánál keletkezik tűzkár (a biztosított vagyont magát nem éri kár), és ennek következtében a biztosított üzem termelése leáll. A tűzkárt szenvedett beszállító ugyanis nem tudja teljesíteni a vállalt szállításokat, így a tűzkárban nem érintett vállalkozás termelése máshonnan nem beszerezhető alapanyag hiányában szintén szünetelni kénytelen.

A beszállítók lehetnek:

- a) nevesítettek (a biztosítók ezt preferálják),
- b) nem nevesítettek.

Valamint:

- a) közüzemi és
- b) alapanyag, vagy félkész termék beszállítók.

Az ilyen károk nem képezik a standard tűzüzemszünet biztosítás tárgyát, de egyedi megállapodással fedezetbe vonhatók. Fontos, hogy ilyen fedezeti kiterjesztés nem érhető el korlátlanul a piacon és az ilyen kockázatok vállalását a nagy biztosítók is megadott nagyságrendhez köthetik.

8. A géptörés üzemszünet biztosítás

A géptörés üzemszünet biztosításnak az ún. „szűk-keresztmetszet”-et jelentő gépek esetében van különös jelentősége, ilyen pl. az energiatermelés területén használt berendezések, pl. kazánok, gőzturbinák, generátorok, transzformátorok valamint a kulcsfontosságú feldolgozó és termelő gépek, például papírgyártó gépek, nyomdagépek, prések, finomítók, zúzógépek, kompresszorok, dugattyúk, beleértve ezek meghajtóit is.

Mivel a biztosító szolgáltatásának feltétele ebben az esetben is az, hogy az alapul szolgáló vagyont biztosítás, tehát a géptörés biztosítás a dologi kárra kiterjedjen, a géptörés üzemszünet biztosításban fontos felsorolni, hogy mely gépek leállása által okozott üzemszüneti veszteségeket akarjuk biztosítani. Eltérően tehát a tűzüzemszünet biztosítástól, a géptörés üzemszünet biztosításban nem kell valamennyi géptörés biztosításban biztosított vagyontárgyat biztosítani, elegendő, ha a gyártás leállítását okozható kulcsgépekre vonatkozik.

Ennek megfelelően a géptörés üzemszünet biztosítás biztosítási összege eltérhet (alacsonyabb) ugyanazon cég tűzüzemszünet biztosítási összegétől.

A géptörés üzemszünet biztosítás megkötéséhez a biztosított berendezéshez, valamint a termelési folyamathoz kapcsolódó alábbi kockázati információk szükségesek:

- a) a biztosítandó gép funkciója, megnevezése és főbb jellemzői pl. gyártó, gyártási év (megegyezik a géptöréssel),
- b) kiesési faktor, technológiai vázlat, *
- c) kihasználtság (heti hány órát dolgozik),
- d) üzemidő,
- e) szerviz, alkatrészellátás,
- f) tartalék gép vagy alkatrész rendelkezésre állása,
- g) egyéb információk, kárcsökkentési, kármegelőzési lehetőségek, intézkedések.

*A **kiesési faktor** a biztosított berendezés termelési folyamatban betöltött szerepét írja le. Pl. soros technológia esetén (1db vágó- hegesztő- festő- csomagológép) a gépek kiesési faktora 100%, mivel bármelyik gép leállása a teljes termelés leállítását eredményezheti. Párhuzamosan kapcsolt gépek esetén az egyik gép leállása nem eredményez teljes leállást mivel a másik gép még lehetővé teszi korlátozottan a termelést (*ld. 4. sz. ábra*). Tartalék gép vagy alkatrész rendelkezésre állása géptörés kár esetén lehetővé teszi a termelés zavartalan folytatását.

4. sz. ábra: Soros és párhuzamos gyártási technológia

